

翻 訳

16 世紀末ソコトラ島のリュウケツジュ, その住民の習俗, 使徒聖ト
 マスのソコトラ布教伝承, および紅海に関する記述

——ジョアオン・ドス・サントス著『エチオピア・オリエンタール』(ミンデ篇)より——

Algumas Descrições acerca do Sangue-de-Dragão da ilha Sacotorá, a
 Vida e Costumes dos Biduins Vivendo nela, a Missiões Lendária
 Levada a Cabo pelo Apóstolo São Tomé, e do Mar Vermelho, Registadas
 na *Ethiopia Oriental* da Aúria de Frei Dominicano João dos Santos.

日埜 博司

キーワード ジョアオン・ドス・サントス, 『エチオピア・オリエンタール』, サコトラ(ソコ
 ラ)島, サンゲ=デ=ドラガオン(リュウケツジュ), アロエ, ビドウィン(ベドウィン), 使徒聖トメ(聖ト
 マス), 紅海

解題

ポルトガル人ドミニコ会士ジョアオン・ドス・サントス(Frei João dos Santos, O.P.)が執筆し1609
 年にエーヴォラで刊行された『エチオピア・オリエンタール』(*Ethiopia Oriental*)という大著が
 ある。サントスは16世紀末から17世紀初めにかけて永年にわたり, 東南アフリカの各地と, ゴア
 を中心とするエスタード・ダ・インディア——東洋におけるポルトガル勢力圏——でカトリック
 の布教に従事した。『エチオピア・オリエンタール』には主として, 16世紀東アフリカ——ソフ

アーラ、マナモターパ(モノモターパ)、モサンビーク、アベシーン(エチオピア)、メリンデなど——の、その歴史、人文、地理、民俗、自然、動物、植物、鉱物、等に関するサントスの該博な知見が遺憾なく披瀝されている。

今回訳載する箇所にはサコトラ(英語読みではソコトラ)島に関する諸事が三章にわたって現われる。特に注目に値するのは、カナリア諸島の原産でありながら、現在、世界でサコトラ島にしか産しないリュウケツジュ、およびその樹液を固めたもので止血などに特効あるシナバルに関する記述であろう。リュウケツジュとシナバルに関しては、リンスホーテンの著書『東方案内記』にも、リンスホーテンが主たる典拠とした16世紀のポルトガル人薬種学者ガルシーア・ダ・オルタの著述にも言及が見えず、記述のオリジナリティーは高いと思われる。このリュウケツジュ(サンゲ=デ=ドラゴン)に関して、サントスは、わざわざ大プリニウスの名まで挙げて、その議論の概要を紹介しているのだが、すでに和訳されている『プリニウスの博物誌』全37巻¹を参照しても、なぜか、サントスが紹介しているようなリュウケツジュに関する記事に出会うことができない。それどころか、リュウケツジュそのものに関する言及が皆無であった。ただしこれについては、プリニウスの日本語版を参照したにすぎない日塾の素朴な疑問として残し、『プリニウスの博物誌』を原典から熟知する研究者の教示を^{こいねが}希う。

翻訳は、下記の校訂本(CNCDP版)をテキストとして行なう。

Fr. João dos Santos, *Etiópia Oriental e Vária História de Cousas Notáveis do Oriente*,
Introdução de Manuel Lobato, Notas de Manuel Lobato & Eduardo Medeiros, Fixação do
texto por Maria do Carmo Guerreiro Vieira (coord.), Célia Nunes Carvalho & Maria
Amélia Rodrigues Coelho, Lisboa, Comissão Nacional para as Comemorações dos

¹ 『プリニウスの博物誌』全3巻、中野定雄/中野里美/中野美代訳、雄山閣出版、1986年。

Descobrimientos Portugueses, 1999, 759ps.

当初は、CNCDP 版に附された有益な脚注もすべて日本語へ直そうかと考えたが、この作業には学際的な専門的助言と指導とが必須であるに鑑み、今回は本文のみを訳して材料を提供することと定める。その際 CNCDP 版が設けたパラグラフに忠実に従う。そのパラグラフごとにまずポルトガル語原文を、引き続き訳文を、それぞれ掲げる。

翻訳

CAPÍTULO XVIII (PRIMEIRA PARTE, LIVRO QUINTO)

Da ilha Sacotorá, e do sangue-de-dragão, e do aloé, ou azevre, que nela se cria.

第 18 章(第 1 部第 5 卷) サコトラ[ソコトラ]島とサンゲ=デ=ドラガオン[リュウケツジュ]について。この島に生育するアロエもしくはアゼーヴレについて

No fim de toda esta costa da Etiópia oriental, que começa do Cabo de Boa Esperança, e fenece no Estreito do Mar Roxo, defronte do Cabo de Guadarfui, em doze graus da banda do norte, jaz situada a ilha Sacotorá que por outro nome (segundo os escritores antigos) se chama Dioscorida. Esta ilha tem de círculo mais de trinta léguas, é terra montuosa, e cheia de mui grandes serras tão altas que se vão às nuvens, e ordinariamente andam afumadas com névoas, que quasi se não enxergam. É cercada em torno de fragosas, e altas penedias, polo que em poucas partes tem desembarcadouro seguro. É terra mui seca, e estéril, onde se não pode semear cousa alguma que naça. Não chove nela mais que obra de um mês, polo qual respeito é mui doentia, e quente, e em particular pera os estrangeiros, que a ela vão ter.

カーボ・デ・ボア・エスペランサ[喜望峰]から始まってマール・ロッシヨ[紅海]の海峡で終わる当エチオピア・オリエンタールの海岸すべての果て、そこにあるグアダルファイ岬の正面、北緯 12 度にサコトラ島が横たわる。この島は別名——古代の著述家によると——ディオスコリダという。周囲は 30 レグア以上あり、土地は山がちで、大いなる山塊が切れ目なく続く。山塊は非常に高く、雲へ達するほどだ。通常霧に覆われ、山塊の全容は垣間見ることすら不可

能である。島はごつごつした高い断崖で取り巻かれ、どこを探っても安全な泊地はほとんど見当たらない。土地はすこぶる乾燥し不毛であり、種を蒔いて生えてくるようなものは、何ひとつない。島に降雨があるのはおよそひと月にすぎず、すこぶる不健康、しかも暑熱の土地だ。島を訪ねてくる外国人にとってそれはいつそうこたえる。

Criam-se nesta ilha muitas ervas medicinais, e de grande virtude, e em particular ùa que se chama *coto*, cujas raízes são mui excelentes pera o ar. Cria-se também grande abundância de erva babosa, da qual se colhe muito aloé a que nesta costa chamam *axevre*. Este se faz da maneira seguinte. Em certos meses do ano vão-se os naturais desta ilha aos lugares onde se cria esta erva, e dão-lhe um golpe em cada folha, por onde corre toda a humildade que tem, e nela se vai coalhando, como faz a resina nas árvores, e daí a alguns dias a colhem das folhas onde está pegada, a qual é muito verde, transparente, e fermosa, e mui medicinal. Gasta-se nas boticas, e serve para purgas. Os naturais se curam com ela, e também a vendem aos mercadores que vão ter a esta ilha, por preço acomodado.

この島には大いなる効能を有する薬草が幾種も生育する。特筆に値するのは、コトと呼ばれる薬草の一種である。これの根っこは痛風に対する卓効を有する。エルヴァ・バボーザもまた大量に生育しており、そこから多くのアロエが採集される。これをこの海浜ではアシエヴレ〔タイトルには「アゼーヴレ」とあるが同一と看做す〕と呼ぶ。アロエ作りは次のようにして行なう。一年のうち一定の数ヵ月、島の原住民は薬草すなわちエルヴァ・バボーザの生育する場所へ通り、葉一枚に一発打撃を与える。そうすると、薬草に含まれる湿り気がすべて浸み出してくる。やがて葉の上で湿り気が徐々に凝結してゆく。これは木々から浸み出した樹液が徐々にそうなるのと同じだ。数日経過して葉っぱから浸み出してそこに固着した湿り気を採集する。その湿り気であるが、強い緑色を呈し、透明で、美しく、高い薬効がある。これは薬局で調製され下剤に供される。原住民はこの薬草でもって健康を維持し、この島へやってくる商人たちに手頃な値段でこれを売る。

Colhe-se também nesta ilha muito sangue-de-dragão, que a terra dá em grande abundância. Deste sangue têm alguns autores diversas opiniões. Plínio diz que o verdadeiro sangue de dragão é

o que corre, e se coalha das feridas do dragão, quando fica mal ferido das brigas, que tem muitas vezes com o elefante, o que é falso nesta ilha, porque nela não há elefantes, nem dragões, e há muito e fino sangue de dragão. Esta opinião de Plínio refuta também Matiolo Senense, escrevendo sobre Dioscorides, onde diz que se o sangue de dragão fora verdadeiro sangue de animal, tanto que caísse no chão, logo se houvera de fazer preto, como faz o mais sangue, e tomar algũa areia, ou pó da terra, e não ficar tão limpo, vermelho, e transparente, como vemos que ele é. Outros disseram que o sangue de dragão era ãa certa espécie de vermelhão, muito fino e apurado. O que também é falso, porque o verdadeiro vermelhão é mineral, e tira-se das minas, que estão debaixo da terra (posto que haja outro artificial) e deste sangue de dragão sabemos o contrário, pola experiência que hoje temos, do que se colhe nesta ilha, o qual se estila de ãas árvores mui grandes, que nela se criam, chamadas comunmente dragões, e delas se congela este licor ao modo de resina, feita em lágrimas mui vermelhas, e transparentes. E como isto seja trato e veniaga dos moradores desta ilha, sangram estas árvores muitas vezes, dando-lhes golpes na casca, onde acode a humildade que tem, e ali se coalha, e faz em resina vermelha, e dura, do modo que tenho dito. E este é o verdadeiro sangue de dragão, de que se usa nas boticas. Esta mesma opinião é de Matiolo, e de Amato Lusitano, o qual diz que nas ilhas Canárias, e na ilha da Madeira se criam também estas árvores, a que chamam dragões, de que se tira esta resina, chamada sangue, por ser muito vermelho, a qual é semelhante a esta de Sacotorá.

この島ではサンゲ=デ=ドラガオン〔(竜の血)。すなわちリュウケツジュ。この樹液を固めたものがシナバルである〕がこれまた大量に採取される。大地がこれを大量に生み出すのだ。このサンゲ=デ=ドラガオンをめぐるには幾人かの著述家にさまざまな意見がある。プリーニオ〔古代ローマの博物学者大プリニウス。『博物誌』全 37巻の著者〕は次のように述べる。本物のサンゲ=デ=ドラガオンは流れ出るものであって、ドラガオン〔竜。ここでは伝説上の動物であるドラゴンではなく、コモドラゴンのような大型で兇暴なトカゲを想定しているであろう〕の傷口から流れ出た血が固まるものなのだ。ただしそれは彼らの喧嘩の傷がひどいときだ。彼らはゾウとしばしば喧嘩を繰り返す。と。しかしながらこの島ではこれは誤りだ。なぜなら、この島にはゾウはいないしドラガオンもないからだ。にもかかわらずここには多くの佳良なサンゲ=デ=ドラガオンがある。プリーニオのこの意見に対し、マティオーラ・セネンセは反論を行なう。すなわちディオスコリーデス〔サコトラ島〕について記す際、マティオーラ・セネンセは次のように述べる。サンゲ=デ=ドラガオンがもし本当に獣の血

であるなら、地面に落ちるや、その血はいかなる血もそうなるように、たちまち黒く変色し、多かれ少なかれ砂なり地べたの埃ほこりなりがついてしまうであろう。これほどきれいで、鮮やかな赤さと透明さを保つ、というわけには到底ゆかないであろうと。その他の論者は次のように述べた。サンゲ=デ=ドラガオンは一種の辰砂しんしゃであり、その辰砂は非常に佳良で純粋なものだ、と。この論もまた誤りだ。なぜなら本物の辰砂は鉱物であり、人造の辰砂もないわけではないけれど、辰砂を産する鉱山は地下にある。この島で収穫されるサンゲ=デ=ドラガオンに関する限り、我らの知り得たことは上記の論とは、真まことつ向から対立する。それは今日我らの有する経験によって確かだと言ふことができる。サンゲ=デ=ドラガオンは、この島に生育する非常に大きな木——これを通常ドラガオン〔竜〕。リュウケツジュと呼ぶ——から浸み出す樹液であつて、この木から浸み出す液体が樹液のごとく凝固すると、赤く透明な、まるで涙のような外観を呈する。このしるものがこの島の住民の交易の種となり、よい実入りを約束すると判明したので、彼らはこの木からの〈採血〉を頻繁に行なう。すなわち幹を切りつけると、そこに幹が有する湿り気が集まる。それが赤く粘度の高い樹液となって現われる。樹液の取り出し方は上述したとおりだ。これこそ本物のサンゲ=デ=ドラガオン〔リュウケツ。すなわちシナバル〕であつて、薬局において扱われる。これと同じ意見の持ち主なら、マティオーラやアマート・ルジターノを挙げることができる。アマート・ルジターノは次のように述べる。カナリア諸島やマデイラ島でもこの木が生育するが、これがドラガオン〔リュウケツジュ〕と呼ばれる。この木から前記の樹液が採取され、これをサンゲ〔血〕。すなわちリュウケツと呼ぶ。すこぶる赤い色を呈するのでこう呼ばれる。この樹液はサコトラで採取される樹液と類似している。

Em alguns vales desta ilha, e ao longo de algũas ribeiras que têm de água doce, se criam tamareiras, que dão muitas, e boas tâmaras, nos quais lugares os moradores da terra semeiam também alguns legumes, e abóboras, porque em todas as mais partes da ilha não se pode semear cousa algũa, por ser a mais áspera e fragosa terra que se pode imaginar. Nos matos desta ilha se criam gatos-d'algália, porcos-monteses, veados, e asnos silvestres. Também há muitas criações de vacas, cabras, e ovelhas, que os naturais da ilha criam, e apacentam toda sua vida, porque não têm outra mais que serem pastores, e por esse respeito os mouros lhes chamam *biduins* que na língua arábica quer dizer pastores de gados. No mar que cerca esta ilha se cria infinidade de peixe de diversas castas, muito gordo, e saboroso, polo que não é muito sadio, do qual se sustentam os *biduins* que vivem ao longo das praias, mas os que vivem pola terra dentro, mantêm-se de leite,

manteiga, tâmaras, e da carne de animais que matam, e do gado que lhes morre, e também de algũas frutas silvestres, que os matos criam. Com esta pobreza, e áspera vida que têm, vivem tão contentes como se foram os mais ricos homens do mundo. São mui pusilânimes, e de fraco coração, porque facilissimamente se deixam dominar dos mouros arábios seus vizinhos da cidade de Caxém, situada na terra firme da Arábia Felix, os quais senhorearam esta ilha, sem os moradores dela lhes resistirem, antes lhes pagam vassalagem, e tributos; e por este respeito vivem aqui de presidio sempre alguns mouros arábios de Caxém, os quais moram ao longo do mar em três povoações pequenas, onde nenhum biduim habita.

このサコトラ島の幾つかの谷にあつては、またそれらの谷に流れる幾つかの淡水の河沿いではナツメヤシの木が生育する。この木は多くの、おいしいナツメヤシの実をつける。そのような土地では原住民が数種の野菜やカボチャの種を蒔く。サコトラ島ではどの場所でも他の作物の種は蒔かない。なにしろこの土地は想像を絶するほどごつごつとした荒地であるからだ。この島の林の中ではジャコウネコやイノシシ、シカや野生のロバが棲息する。さらにまた、ウシやヤギやヒツジの飼養が盛んに行なわれる。原住民がこうした獣を飼育し、一生にわたり彼らに草をはわせる。彼らはもっぱら^{ぼくじん}牧人であることによって生活の糧を得る。それゆえムスリムは彼らをビドゥインと呼ぶ。彼らのアラビア語で家畜の牧人という意味である。この島を囲む海にはいろいろな種類の魚の幸が豊かである。それらはよく脂が乗り、美味であるが、かえって健康にはあまりよろしくない。浜沿いに暮らすビドゥインはこうした魚を獲って生活の糧とする。その一方、奥まった土地に住む連中は、乳やバターやナツメヤシの実、みずから屠る獣の肉、飼養の果てに死んでしまった家畜、さらには、森のはぐくむ数種の野生の果樹で命をつなぐ。このように貧しく、かつかつの暮らしを営んでいるにもかかわらず、彼らはいとも満ち足りた気分で過ごしている。まるで世界で一番裕福な連中は我らだ、とでも言わんばかりだ。彼らは非常に憶病で、性根の座らぬ連中なので、いともやすやすとカシェーンの街に住む彼らの隣人アラビア人ムスリムから好きなように支配されている。この街はアラビア・フェリクス〔幸福のアラビア〕の大陸に位置し、そこを拠点として彼らはこの島を支配下に置いたのだ。サコトラ島の住民から彼らへの抵抗はなかった。それどころか、島の住民は彼らに臣下の礼をとり、貢物を納めることにした。だからここには守備兵としてカシェーンのアラビア人ムスリムが常駐しているのだ。彼らは海沿いの小さな三つの集落に分かれて暮らす。それらの集落に

住むビドゥインはひとりもない。

No ano do Senhor de 1507 foram estes biduins libertados da sujeição destes mouros por Tristão da Cunha, e Afonso de Albuquerque, os quais indo de Portugal, cada um com sua armada pera a Índia chegaram ambos juntos a esta ilha, onde actualmente estava Abrahemo filho d'el-Rei de Caxém, com muita gente de guarnição, em ãa fortaleza que tinha feita na mesma ilha, donde oprimia, e tiranizava os moradores dela.

主の年の1507年、これらのビドゥインはトリスタオン・ダ・クーニャおよびアフォンソ・デ・アルブケルケの手により、上記ムスリムの支配から解放された。ポルトガルから来航したクーニャとアルブケルケは、それぞれがインディアへ向かう船隊を従え、ともにサコトラ島へ到達した。島には当時アブラエーモ、すなわちカシェーンの王の息子が防衛の兵士ともども陣取っていた。アブラエーモが陣地としたのは島に彼が造らせた要塞の内であった。そこを拠点として彼は島の住民を圧迫し、これに圧政を加えていたのだ。

Sabido isto polos dous capitães, mandaram dizer a Abrahemo que largasse a fortaleza, e se fosse em paz, deixando libertos os moradores daquela ilha, que diziam serem cristãos, e viviam tiranicamente dominados pelos mouros, sem justiça nem direito. A este recado respondeu Abrahemo que não conhecia domínio, nem tinha obediência mais que a seu pai, Rei de Caxém, e que todos os mais príncipes, e capitães desprezava, e tinha em pouca conta.

以上の如き状況を知ったふたりのカピタン(クーニャとアルブケルケ)はアブラエーモに対し、次のような伝言を送った。要塞を解放せよ。おとなしく立ち去れ。その際、島の住民を自由の身にしてやることを忘れるな。サコトラ島の住民は、もっぱらの噂によると、キリシタンであり、ムスリムの圧政的支配のもと何らの正義も権利も享受することなく、今に至っているというのではないかと。この伝言に対しアブラエーモは答えた。余が支配を受けたり忠誠を誓ったりするその相手、それは余の父、すなわちカシェーンの王以外にはあり得ぬ。奉行だか隊長だか知らぬが、ともかく誰であれ、余にとっては侮蔑の対象でしかない。顧慮など毛頭払う必要はないのだ、と。

Esta soberba reposta sentiram muito os nossos capitães, e logo desembarcaram na ilha com seus esquadrões de soldados armados, e os mouros lhes quiseram defender a praia com muito ímpeto, e esforço, mas o dos portugueses era tão desigual, e aventejado que os mouros sentindo sua grande melhoria, foram logo desemperando as praias, e deixando muita parte delas semeadas de corpos mortos, e os mais que puderam escapar da morte, se recolheram à fortaleza, mas nem ela lhes valeu, porque os portugueses a escalaram, e entraram, e mataram quantos dentro estavam. Alcançada esta vitória, foram chamados estes biduins pera se lograrem dela, e da liberdade que os portugueses lhes tinham alcançados polas quais cousas davam todos muitas graças a Deus, e agradecimentos a quem os tirara do cativoiro, e jugo dos mouros em que estavam. Nesta fortaleza ficaram logo alguns portugueses pera sua guarda, mas polo tempo em diante a puseram por terra, e se foram pera a Índia, por acharem que era cousa de muito pouca importância, e a cristandade que cudavam havia nos moradores da ilha de muito menos, pois nenhũa cousa tinham de cristãos, antes muitas de gentios, e mouros, como direi no seguinte capítulo. Depois que os portugueses desempararam esta ilha, tornaram a senhoreá-la os mouros de Caxém sem contradição algũa dos naturais da terra, e nela vivem hoje polas fraldas do mar, como tenho dito.

この不遜な返答に我らのカピタンふたりはひどく立腹した。そしてただちに武装を固めた兵で組織する数個の部隊ともどもサコトラ島へ上陸した。この上陸に対し、ムスリムは浜の防御を固めようと試みた。彼らには決死の覚悟が見て取れた。が、決死の覚悟ならポルトガル人のそれも比類ないものであり、ムスリムを凌ぐ勢いであった。ムスリムはポルトガル人のただならぬ士気高揚を感じ、浜の防御はたちまち手薄になってゆき、山のように死体の重なった浜はあらかた放棄せざるを得ぬ状況となった。死を免れた連中は要塞へ撤退、しかしそれさえ空しい抵抗であった。なぜならポルトガル人は要塞を攀じ登り、ここへ押し入り、退避していた連中を手あたり次第殺戮したからだ。この勝利を手にするさっそく、ビドゥインの呼び集めが行なわれた。彼らにもこの解放の喜びを味わわせるためであり、ポルトガル人が彼らのため取り戻してやった自由の喜びを享受せしめるためである。ビドゥインはデウスに対し、限りない感謝を捧げ、みずからを捕囚状態から、己のつながれていたムスリムの頸木くびきから、解き放ってくださった方(デウス)へあれやこれや多くの謝辞を述べた。要塞にはポルトガル人が幾人か警護のため留まった。が、これ以降、要塞は少しずつ崩壊に任され、残留したポルトガル人もイ

ンディアめざして去ってゆく。彼らはこの土地をほとんど無価値と看做したからであり、あまつさえ、存在すると信じていたキリシタン教界も、島には予想を遥かに下まわる規模でしか存在しなかったからだ。当初こそキリシタン教界の存在を信じていたポルトガル人であったが、彼らの暮らしにキリシタンのそれを彷彿とさせるものは、ほぼ皆無である。次章に述べるとおり、多くの点において、彼らの生活はゼンチョなりムスリムなりに通ずることばかり、と言ってよい。ポルトガル人がサコトラ島を放棄した後、島の支配に返り咲いたのはカシェーンのみスリムであった。それに際し土地の先住民から反抗を受けることは少しもなかった。上述のようにムスリムは今、島の海沿いの土地で暮らしている。

Outras ilhas pequenas estão pegadas a esta de Sacotorá, povoadas de gentios baços, mais bárbaros a meu ver que todas as nações do mundo, porque não têm, nem querem trato, ou comércio com gente algũa, vivem polos matos embrenhados como silvestres animais, de cujas frutas se sustentam, e de bichos, e feras que matam. Nestas ilhas dizem que há muitas minas de fino vermelhão, que se leva daqui para muitas partes do Oriente.

サコトラ島にへばりつくように隣接するそのほかの小さな島々には、浅黒い膚色のゼンチョが住む。私の見るところ、彼らほど文化の恵みに浴さぬ種族は、世界中見渡してもないと思う。なぜなら彼らは、他の人々と商いをしたり交易に手を染めたりせず、それを望みもしないからだ。彼らはまるで野生のけものさながらに、痩せた灌木の森の内で暮らしている。彼らが命をつなぐ糧とするもの、それはそうした森の木の実であり、彼らが殺すけものや猛獣だ。噂によると、島々には良質な辰砂の鉱山が多数あり、それがここから東方の多くの地へもたらされるということだ。

CAPÍTULO XIX (PRIMEIRA PARTE, LIVRO QUINTO)

De como o glorioso Apóstolo S. Tomé veio ter a ilha de Socotrá, e da cristandade que nela fez, e dos costumes que hoje têm os naturais dela.

第19章(第1部第5巻) 栄光の使徒聖トメ〔聖トマス〕がサコトラ島に立ち寄った次第について。彼が島に創りあげたキリシタン教界について。さらに島の原住民たちが今

日も保持するもろもろの慣習について

Depois que os sagrados Apóstolos foram mandados pelo Espírito Santo a pregar o Santo Evangelho pelo mundo, repartindo entre si as províncias a que cada um havia de ir, coube ao glorioso S. Tomé, Apóstolo, esta parte oriental, onde há muitas, e diversas nações, e castas de gentios, os mais deles bárbaros, e idólatras. Partindo pois de Jerusalem com esta empresa, veio ter (segundo parece) ao Mar Roxo (que é distância quasi de oitenta léguas) onde se embarcou pera ir à Índia, e saindo pelo estreito fora, veio tomar a ilha de Sacotorá, onde a nau deu à costa com ãa grande tormenta que lhe sobreveio, estando surta no porto da mesma ilha. O que não careceu de mistério, e misericórdia que Deus quis usar com os naturais desta ilha, porque vendo-se o Apóstolo sem nau pera seguir sua viagem, ficou-se na ilha, e pregou o Santo Evangelho, e converteu, e baptizou os moradores dela, e juntamente fez algũas igrejas, ajudando-se pera isso da madeira da sua nau, que tinha dado à costa, das quais dizem que ainda hoje se conserva ãa igreja que está em pé por memória do Apóstolo que a fez. Depois que este glorioso santo teve a gente desta ilha convertida, ordenou-lhe ministros que cultivassem, e sustentassem esta cristandade, e embarcou-se pera a Índia, e indo correndo a costa da Arábia, foi ter ao estreito da Pérsia, onde se deixou ficar alguns anos, e pregou por aquelas partes entre os persas, medos e partos, convertendo alguns gentios à fé de Cristo. E dali se tornou a embarcar pera a Índia, onde chegou a salvamento, e nela fez cristandade que hoje está nestas terras do Malabar, de que adiante falarei algũa cousa.

祝福されしもろもろの使徒〔十二使徒〕が聖霊の導きによって世界へ聖なる福音を説くべく遣わされたとき、これからひとりひとりの赴く地方の配分が仲間内で行なわれた。かくて、この東方の地に宣教を行なうという役割が、栄光の使徒聖トメ〔聖トマス〕へ与えられた。多くの、多様な民族、しかもゼンチョの種族が雑居する東方の地である。彼らの大半は野蛮であり、偶像崇拜の輩である。上記の大事業をやり遂げるべく聖トメはジェルザレン〔イエルサレム〕を出発、推定に従えば、マール・ロッショへ達する。そこまでの距離はほぼ 80 レグア。そこでインディアへ向かう便船を得、海峡を外に出てゆき、サコトラ島へ到るのである。が、彼の乗船はサコトラの岸に座礁。ナウを大嵐が襲ったのである。ナウは島の港にしばし留まる。が、デウスの計らいから、人智を超える霊妙と慈しみとが欠けてしまうことなど、決してないのだ。デウスは、使徒の

企図を後押しすべく、島の原住民さえ善用したいと願い給うた。航海の継続に必要な乗船を失った以上、使徒はやむなく島に留まる。そして聖なる福音を説く途を選び、島の住民を改宗させ、これにバウチズモ（洗礼）を受け、併せて幾つかの教会を創建する。教会を建てる際に活用したのが、浜に座礁したナウの廃材だ。使徒の宣教を記念するため、そうして創りあげた教会がひとつ、今も、創建当初の姿を留めて保存されているという。島の人々を改宗せしめた栄光の聖者はその後、代理人を選び、みずからが創始したこのキリシタン教界を耕しかつ養うよう命じた。彼自身はインディアへ向け船出した。アラビアの浜沿いを航行してゆき、やがてペルシアの海峡へ達する。そこに聖トメは数年間滞在、ペルシア人、メディア人、パルティア人のただ中で福音を広める活動に従い、幾人かのゼンチョ（異教徒）をキリストの信仰へ改宗せしめた。聖トマスはそこから再度乗船、インディアに安着する。インディアではキリシタン教界を創り、今なおマラバル（インド亜大陸西海岸）の土地土地にはキリシタンの社会が存在する。ここから先、聖トメが退去した後のサコトラにつき少し語るとしよう。

Os cristãos que ficaram em Sacotorá foram continuando, e perseverando muitos anos na doutrina que S. Tomé lhes tinha confiado, até que o Patriarca de Babilónia veio ter conhecimento deles, e tomou posse desta cristandade mandando-lhe bispos que a regessem e cultivassem; o que fizeram muitos anos, com grande aumenta da verdadeira lei, e fé de Cristo Nosso Senhor, mas depois que estes bispos aceitaram a falsa doutrina de Nestor, essa mesma foram ensinando aos moradores de Sacotorá, até o tempo em que foram dominados polos mouros arábios de Caxém, que os oprimiram, e tiranizaram de maneira que lhes não deixaram vir mais bispos de Babilónia: e por esta falta que tiveram de pastores que os apacentassem no cristianismo, foram pouco e pouco perdendo a doutrina, e cerimónias cristãs. Além disso com a liança que tiveram por via de casamento com os mouros arábios, foram tomando muitos costumes, e cerimónias suas, e tão esquecidos estão já do cristianismo, que nem o nome têm de cristãos, nem menos são mouros, nem gentios, mas de cada lei têm seu pouco. Porque como cristãos têm igrejas como as nossas, jejum, e vão fazer oração à cruz, que têm em cima do altar, a que adoram. Como mouros circuncidam os filhos, e não usam de baptismo, e fazem grande festa o dia que aparece a lua nova. Como gentios adoram a lua, tendo-a por Deus, que lhes dá as novidades, e a criação dos gados, e por esse respeito

lhes fazem sacrificios do mesmo gado em certo tempo do ano, com grandíssimas festas, músicas, e bailos. Chamam às suas igrejas *mocamos* e aos sacerdotes *hodamos*. As mulheres todas se chamam Marias, nome certo que parece lhes ficou comum a todas do tempo que eram cristãs, posto polo glorioso Apóstolo S. Tomé, em memória da Virgem Maria nossa Senhora, da qual estes bárbaros hoje não têm notícia, nem conhecimento de Jesu Cristo Nosso Senhor, nem de Sua sacratíssima paixão, e morte, nem menos os mistérios da cruz, que veneram e adoram, sem saberem o porquê lhes fazem a tal adoração, nem o que significa. E sendo preguntados por isso, respondem que adoram aquela cruz, ou aqueles dois paus armados naquela figura, porque seus antepassados a adoraram, e lhes deixaram lei que a adorassem, e venerassem como cousa divina, o que fazem sem haver falta nisso, e nenhũa outra figura têm, nem imagem que adorem nas suas igrejas. Queira Nosso Senhor abrir caminho a esta cristandade que o Apóstolo S. Tomé principiou, e cultivou pera que se tome a reduzir a seu princípio santo e ao verdadeiro cristianismo, que têm perdido.

サコトラ島に残されたキリシタンは聖トメが彼らへ託したドチリナを永く保ち、これを守り続けた。やがてバビローニアの総主教が彼らを知るに及び、このキリシタン教界を手中に収めた。彼らのもとへ複数のビスポ〔司教〕を遣わし、このキリシタン教界を統べかつ耕すよう命じた。サコトラ島へ遣わされたビスポはそのことを数年がかりでやり遂げ、その結果、真の律法と、主なるキリストの信仰とは大いなる増進を見るに至った。ところが、上記のビスポが偽りのネストール〔ネストリウス〕のドチリナを受容すると、その後は、偽りのドチリナがサコトラの住民へ吹き込まれ続ける。やがて、彼らがカシェーンのアラビア人ムスリムの支配を受ける日がやってきた。ムスリムはサコトラの住民を抑圧し、暴政のもとに置く。その結果、もうこれ以上バビローニアからビスポの渡来は許されぬという仕儀に立ち至る。こうして、彼らはみずからを導きキリストの教えという草を食ませてくれる牧人の不在に喘ぐ。彼らが僅かずつ真のドチリナやらキリシタンの典礼やらを失うに至ったわけは、そこにあった。そうした喪失をさらに促したのが、婚姻がとりもって彼らとアラビアのムスリムとのあいだに生じた絆である。彼らはアラビアのムスリムからその習慣なり儀礼なりをあまた身につけ、今や本来のキリストの教えを忘れてしまっている。その忘却ぶりは甚だしいと言うほかなく、彼らには真のキリシタンの面影はないし、かといって、ムスリムかゼンチョ〔異教徒。当時のカトリック宣教師はムスリムを一種別格扱いしてこれを「ゼンチョ」とは呼ばなかった。彼らのいう「ゼンチョ」はキリシタンにあらずムスリムにあらず、その他もろもろの異教を信奉する人々を

指した)かという、そうでもないというありさまなのだ。つまり諸律法からそれぞれの要素を僅か
 ずつ受け継いでいるのだ。彼らはキリシタンとして、我らのエケレジヤ[教会]に似たそれを有し、
 クルス[十字のしるし]へ祈りを捧げにゆく。クルスは祭壇の上に置いてあり、彼らはそれを礼拝
 する。かと思うと、ムスリムとして、子らに割礼を施し、バウチズモ[洗礼]は授けない。新月の巡
 ってくる日には大いにお祭り騒ぎをやる。ゼンチョとしては、月を崇拝し、その月をもって神と
 看做す。彼らの考えによると、新たなる収穫をもたらしてくれるのは月であり、家畜を養えるの
 も月の恵み、というのだ。だからこそ彼らは、一年のある時期を選び、大いなるお祭り騒ぎやら
 奏楽やら舞踊やらのうちに家畜を屠^{ほふ}り、これを月へ捧げる生贄とする。彼らは己がエケレジヤ
 をモカーモスと呼び、その聖職者をオダーモスと呼ぶ。女はマリアという名を名乗る。推測す
 れば、女たちがキリシタンであったとき、皆そういう名であったのがそのまま残ったのであろう。
 わが聖母にして聖処女たるマリアを記念するため、女たちへ栄光の使徒が与えた名、それが
 マリアであったのだ。もともと聖処女マリアに関し、この野蛮人たちは何の知見も有さぬし、我
 らの主ジェズ・クリストに関する知識も持たない。まして、至聖の御受難すなわちジェズ・クリ
 ストの死に関しても、クルスの神秘に関しても、知るところは何もない。彼らはクルスを尊重しこ
 れを拝みはするものの、そうした崇拝をなぜ行なうのかと訊かれると、何も答えられぬし、クル
 スが何を表わすかも知らない。問われると、彼らはこう答える。私らはあの十字のしるし——ク
 ルス——を崇めているし、その形に組まれた二本の木も拝んではいる。が、それは父祖がこ
 れを崇拝してきたから、そして、これを聖なる物として崇め拝めという掟を、父祖が私らへ遺し
 たからにすぎぬ。父祖からの言いつけを律儀に実行しているだけだ。私らには聖像など、ク
 ルスのほかには何もない。エケレジヤには拝むべき聖画もない、と。主よ、使徒聖トメが創始
 し、かついつとき耕したこのキリシタン教界へ救いの途^{みち}を拓き給え。そして、混乱せるこのキリ
 シタン教界が聖なる端緒へ立ち戻り、彼らが失って久しい真のクリストの教えへ、再度回帰し
 てゆきますように。

CAPÍTULO XX (PRIMEIRA PARTE, LIVRO QUINTO)

Dos costumes bárbaros destes biduins.

第20章(第1部第5巻) このビドゥインたちの野蛮なる諸習俗について

Todos estes biduins se prezam de feiticeiros, polo que são mui dados a encantamentos, e arte mágica, e a ensinam uns aos outros, e têm isto por tradição antiga de seus antepassados, cousa muito dificultosa entre eles de aprender, polo que nenhum é perito nesta diabólica arte. Carecem de todo género de escolas, e ciências. Não têm moeda, mas trocam ãas cousas por outras. Não têm povoações em que morem juntos, antes vivem espalhados pola ilha em covas e lapas, que têm feito polas serras, onde se recolhem com seus gados. Não usam de navios, nem navegam polo mar. Têm feito lei entre si, que não tenham comércio com outra nação nem que gente estrangeira viva entre eles, nem aceitem costumes ou lei algũa, mais que a sua brutal, que dizem lhes ficou de seus antepassados. Geralmente são todos eles grandíssimos ladrões, que furtam o gado uns aos outros, pola qual rezão se matam, e não têm pena por matarem o ladrão, mas se o ladrão foge pera a igreja não morre, porém se o apanham fora dela, cortam-lhe a mão direita por justiça. Esta pena de cortarem as mãos aos malfeitores é mui comũa entre estes bárbaros. Cortam a mão direita a todo aquele que quebra o jejum da quaresma, e ao que acham, ou sabem que não é circuncidado. Os seus sacerdotes trazem ãa cruz de pau pequena consigo por sua divisa, e se consentem que alguém lhe ponha a mão, ou andam sem ela, cortam-lhe mão direita. Se algũa pessoa que não é sacerdote toma a cruz na mão, cortam-lha logo sem remissão; e por outras semelhantes culpas mais leves. Os seus juizes e governadores são os sacerdotes, e estes julgam suas causas, e dão nelas sentença final como lhes parece, sem haver apelação nem agravo. Estes sacerdotes não dizem missa, nem rezam o officio divino, nem menos têm notícia disso; somente servem nas igrejas de circuncidarem os mininos, e de rezarem certas orações; e estas ensinam os sacerdotes aos que lhes hão-de succeder no officio, a qual oração fazem duas vezes cada vinte e quatro horas, que é quando sai a lua, e quando se põe. Também fazem procissões ao redor da igreja ãa vez em cada mês, quando aparece a lua nova. Todos jejuam a quaresma, a qual começa na lua nova de Abril, e dura sessenta dias, nos quais não comem peixe, nem carne, nem cousa de leite. As mulheres não podem entrar na igreja, nem os mininos, que estiveram por circuncidar. Cada um vai à igreja se quer, porque ninguém é obrigado a isso contra sua vontade.

これらのビドウインたちは皆、妖術師であることが自慢の種だ。したがって彼らは魔法やら魔術やらを駆使することにすこぶる執着しており、これを互いに教え合っているありさまだ。そ

してそれを先祖から受け継いだ古き伝統だと見なしてやまない。そうした魔法や魔術や妖術は、彼らの内々ですら学ぶことが難しく、この悪魔的藝術に真実精通する者はないと言ってよい。彼らには種類を問わず学校も科学もない。貨幣はなく、ある種の物を他の物と交換する。集団で住む集落を持たず、むしろこの島に分散して洞窟や洞穴の中に住む。こうした洞窟なり洞穴なりは彼らが山塊中にこしらえたものであり、そこに彼らはみずからの家畜ともども隠れ住む²。船は用いず、海を航することはない。彼らは仲間内でのみ通用する掟をひとつこしらえた。その掟に則って他の民と商売せず、よそ者がおのれに交じって暮らすことを許さず、他の習俗や掟はいかなるものであれ受容しない。遵守するのはみずからの野蛮な掟だけであり、その掟は、己が祖先から継承されてきたものと、彼らは平生そう言い聞かされているらしい。おしなべて言えば、彼らは皆ひどい泥棒であり、家畜の盗み合いなど日常茶飯事だ。このために殺し合うことすら辞さない。泥棒を殺しても罪には問われない。ただし泥棒がエケレジヤに逃げ込めば、殺されることを免れる。エケレジヤの外で捕えた泥棒は、裁きによってその右手を切り落とす。素行よからぬ輩の手を切り落とすという刑罰は、この野蛮人どものあいだでごく普通だ。クワズマ〔四旬節〕の断食の掟を破ると、皆、右手を切り落とされる。割礼を施していないと確かめられ知られた者も、右手を切り落とされる。彼らの聖職者たちはその表徴として、小さな木製の十字のしるしを肌身離さず携える。その十字のしるしに手を置くことへ同意を与えたり本人がこれなしに出歩いたりすると、彼は右手を切り落とされる。聖職者にあらざる者が十字のしるしを手にしていたりすると、これまた容赦なく、右手を切り落とされる。より軽微な、類似の過失を犯しただけで、右手が切り落とされる。彼らのあいだで裁判や統治に任ず

² 現在イエメンに属するソコトラ島は、ユネスコ世界遺産に指定され、観光客の受け入れを本格的に始めたことから、日本でも2011年早々、TBS『THE 世界遺産』と、NHK『世界遺産への招待状』で、立て続けにソコトラ島、特にリュウケツジュを筆頭とする薬効ある珍奇な植物のかずかずや、そこに住む人々の生活や風習が映像で紹介された。後者ではブードゥルホン村という山奥の溪谷の村に取材班が入り、洞穴を暮らしの場とする一家や、ヤギを生きる糧とする彼らの暮らしなど、サントスの記述とさほど違わぬ先住民の生活が映し出されていた。世界遺産に指定されたことによってソコトラ島の観光地化が進み、先住民に現金収入への誘惑が強く働くようになると、上記のような穴居生活とそれに伴う風俗習慣は遠からず破壊されて昔語りになるであろう。

る連中は聖職者であり、訴訟が生ずれば、彼らが裁きを下す。彼らが最も妥当と考える最終判決を下し、これにはいかなる抗告も不平不満も申し立てることができない。こうした聖職者はミサ聖祭を執行せず、聖務らしきこともやらず、問われても、何のことだそれは、という顔をしている。彼らの務めといえば、エケレ ज्याで子らに割礼を施し、一定の祈りの言葉を唱えることだけである。こうした祈りの言葉は、聖職者とその職を継がせる別の聖職者へ教え込む。祈りの言葉は、24 時間に二度唱える。一度目は月の出るとき、もうひとつは月の沈むときだ。彼らは毎月一度——新月が巡ってきたとき——、エケレ ज्याの周囲で行列を行なう。皆、クワレズマの断食を行なう。クワレズマは四月の新月に始まり、60 日間続く。その期間は魚を食べず肉も食べず、乳で作ったものも口にしない。女はエケレ ज्याに立ち入れない。割礼をまだ施していない子もエケレ ज्याに入れない。男なら誰しもエケレ ज्याへ行く。ただしそれはそう望めばである。意に反してそれを強制されることは誰にもないからだ。

Duas castas de biduins há nesta ilha, uns que procedem de mouros arábios, e de mulheres naturais da ilha *biduinas*, os quais vivem ao longo das praias, e geralmente são pescadores. Outros são biduins sem mistura de sangue mourisco, os quais habitam pola terra dentro, e vivem de criar, e apacentar seus gados, e estes são mais alvos, e mais bem assombrados que os pescadores. E todos são altos de corpo, e bem dispostos. Nunca cortam o cabelo da barba, nem da cabeça, antes se prezam de o trazer mui crecido, solto, e atado atrás como mulheres. Vestem panos grosseiros, e ásperos que eles mesmos tecem de lã de cabras, cingindo-se com um pano da cintura pera baixo, e outro maior polos ombros como capa, do qual modo andam assi homens, como mulheres. Usam de fundas, com que matam pássaros, e lhes servem de armas, e também usam espadas curtas todas de ferro, que trazem penduradas nos cintos. Têm quantas mulheres querem, e todas as vezes que as querem repudiar o fazem, e tomam outras, o qual costume tomaram dos mouros desta casta, que fazem o mesmo. Podem perfilhar quantos filhos alheios quiserem, os quais ficam herdeiros igualmente como seus filhos legítimos. Cada gereção tem ãa cova muito funda, onde lançam os seus defuntos, sem os cobrirem de terra, e aos doentes que já estão mal, e desconfiados da vida, não aguardam que acabem de morrer, mas antes que espirem os lançam dentro nas covas dizendo que tanto monta estar já morto, como estar pera morrer. Outras muitas brutalidades abusos, e

superstições têm estes bárbaros, mui alheias do cristianismo, por onde se enganam algũas pessoas desta costa que comummente lhes chamam cristãos.

この島には二種のビドゥインがいる。ある者はアラビアのムスリムと、島生まれの女すなわちビドゥイーナから生まれた子孫であり、彼らは浜辺に暮らしており、一般的には漁師だ。別のある者はムスリムの血が混ざらぬビドゥインだ。彼らは奥深い内陸に住んでおり、みずからの家畜を育て放牧することをなりわいとする。この連中のほうが漁師を生業としている者より肌が白く、外見はよい。彼らはすべて背が高く、がっしりした体格だ。顎鬚^{あごひげ}を剃らず、毛髪は切らない。それどころか毛髪をこれでもかと言わんばかりに伸ばし、ぼさぼさにし、女のように後ろで結ぶことを誇りとする。厚ぼったくて、ざらざらした布地を纏うが、この布地は彼ら自身がヤギの毛で編んだものだ。腰の下を布一枚で締めつけており、さらに大きな布をカーパ〔外套〕のように両肩に羽織る。この着衣で暮らすことは男も女も一緒だ。彼らは投石機を用いそれによって小鳥を殺す。投石機はまた彼らにとって武器の役割も果たす。短い剣も用いる。すべて鉄製であり、彼らはこれを腰にぶら下げている。男は何人でも望むだけ妻を持ってよいとされる。離縁したくなったらいつでもそれをやってのけ別の女を娶る。この習慣を彼らは同じことをやっている同種族のムスリムから受け継いだのだ。何人でも望むだけ他人の子と養子縁組を行なうこともできる。こうした縁組によって養子とした者も、嫡子とまったく平等に相続者となることを得る。一世帯がたいそう奥深い洞窟をひとつ所有する。そこへ彼らは死者を放り込む。死者を土で覆うことさえしない。すでに容態が悪く生存の見込みなき病人と判断されると、坐して死を待つことさえ許されない。それどころか、息絶えるのを待たず洞窟の奥へ放り込まれる。こういう仕打ちをするときの彼らの言い分はこうだ。死にかけている連中はもう死んでしまったも同然ではないか——。このほかにもむごい蛮行や迷信をこの野蛮人どもはあまた保持している。それらはクリストの教えとはまるで相容れぬものだ。このようなわけであるから、当沿岸に住む一部の人々は、彼らを指してキリシタンと呼ばわっているけれど、勘違いも甚だしい、と言うほかはない。

CAPÍTULO XXI (PRIMEIRA PARTE, LIVRO QUINTO)

Do Estreito do mar Roxo, ou Vermelho, e das opiniões que há sobre este nome, e da causa por que é vermelho.

第21章(第1部第5巻) マール・ロッシヨ、すなわち紅海について。この呼び名に関し
て存在するもろもろの見解について。この海が赤い理由について

O Mar Vermelho, ou Roxo tão afamado, se conhece por três nomes. O primeiro, e mais geral que tem nas partes do oriente, é Estreito de Meca, por respeito da cidade Meca, situada perto deste mar, onde jaz sepultado o corpo do maldito Mafamede. O segundo é Estreito do Mar Árábico, por quanto cinge com suas águas muita parte das praias de Arábia. O terceiro nome por que se nomeia comumente nesta Europa, e em muitas partes d'África, e Ásia, é Mar Vermelho, ou Roxo: sobre que há muitas opiniões, assim entre os escritores, como entre os mouros destas partes, os quais dizem que é vermelho por causa de ter o fundo de barro vermelho, e que sendo a mesma água branca e clara, parece vermelha, por respeito de ter o fundo vermelho. Outros mouros dizem que se faz vermelho no tempo das invernadas, com as muitas águas que recebe vermelhas, a qual cor tomam de algũas terras de barro vermelho por onde passam, até se meterem neste mar. No que eles cuidam ter algũa razão e probabilidade, porquanto muitas terras que correm polo sertão dentro da parte de Arábia são de barro tão vermelho como sangue, e assim no tempo do Inverno tomam as águas a cor deste barro, por onde correm em tanta maneira que quando se vêm meter neste mar parecem sangue, e particularmente as que vêm correndo polas terras circunstantes ao Monte Sinai, onde está sepultada a gloriosa Santa Caterina, mártir. Também da outra parte da Etiópia há muitas terras barrentas, e tingem as águas que por elas passam, e assi, tintas se vêm meter neste mar. Mas ainda que tudo isto seja verdade, não podem estas enxurradas fazer tanto efeito no mar, que o tinjam mais que ao longo das praias e isto somente enquanto duram as invernadas, que é muito pouco tempo, e a vermelhidão que se vê neste mar, não é somente polas bordas dele, e no Inverno, mas também polo meio e em todo o tempo, quando o céu está sereno, e reverbera o sol nele com seus raios. Plínio, Aristóteles, e Pompónio Mela dizem que este Mar Vermelho tomou o nome de um Rei que morava nas suas praias, chamado Eritreu, que quer dizer *vermelho*. Quinto Cúrcio, e outros autores afirmam que tem este nome por causa do sangue que os egípcios nele derramaram, quando ali morreram afogados, indo no alcance dos filhos de Israel, denotando como este nome de vermelho, o grande castigo, e mortes que tiveram neste mar, as quais se declaram mais ao vivo por

sangue, que significa crueza, e que por isso lhe chamaram vermelho.

世に名高いマール・ヴェルメーリヨ、すなわち紅海は三つの呼び名で知られる。第一の、そして東の諸地方において最も一般的な呼び名はエストレイト・デ・メッカ[メッカの海峡]である。この呼び名は、この海の近くに位置するメッカの街に由来する。この町にはあの呪われしマフア・メーデ[マホメット]の遺体が埋葬されている。第二の呼び名はエストレイト・ド・マール・アラビコ[アラビア海の海峡]である。マール・ヴェルメーリヨの水がアラビアの海浜の大半を取り巻くためこの呼び名がある。当エウロパ、およびアフリカ、アジアの多くの地方にあって普通に行なわれる第三の呼び名こそ、マール・ヴェルメーリヨすなわち(紅海)にほかならない。この呼び名をめぐっては、著述家のあいだにも当諸地方のムスリムのあいだにも種々の意見がある。ムスリムによれば、この海が紅いのは、海底の泥が紅い色を呈するからだという。水が透明で澄みきり、海底が紅い色であるがゆえに見かけ上、水は紅い色を呈するのだと。別のムスリムは次のように言う。この海が紅い色を呈するのは冬の増水期である。この時期に海へは大量の紅い水が流れ込む。その紅い色を生むのは、紅い粘土質の土であり、水はそうした土を通過しつつに海へ流れ込むのだ。彼らのこの言い分であるが、多少の合理性と蓋然性がないわけではない。というのは、アラビア側の内奥部に広がる多くの土地は、まるで血であるかの如く、深い赤色の粘土質であるからだ。であるから、冬期そこを流れるもろもろの川の水はこの粘土質のような色に変化する。流れる水の量は大いに増してゆき、この海へ注ぎ込む頃、まるで血のような様相を呈する。なかんずくシナイ山——あの栄光の殉教者聖女カテリーナが埋葬されているところだ——の周辺の土地土地を流れる川の水はそうである。他方、エチオピア側にも多くの粘土質の土地があり、このため、そのもろもろの土地を通過してくる河の水は朱の如く染まり、そのように染まった水がこの海へ注ぎ込む。しかしである。以上すべてが真実だとしても、この程度の朱に染まった流れがマール・ヴェルメーリヨという海全体へ強い効果を及ぼすとは思われない。この程度では海を朱に染めることがあっても、せいぜい浜沿いに効果が及ぶにすぎぬであろう。しかもその効果は、冬、増水が継続するあいだに限られるであろう。ところがこの海に見られる朱の色ときたら、海沿いでのみとか冬季だけとかに限ったことではないのだ。空が爽やかに晴れわたり、太陽がその光線を海にきらきらと反射させている限り、海原にあらうが、いかなる時期であろうが、朱の色は認められるのだ。プリーニオ[プリニウス]やアリストーテレス、それにポンポーニオ・メーラ[ポンポニウス・メラ]は次のように言う。このマ

ール・ヴェルメーリヨ(紅海)という呼称はひとりの王に由来するのだと。この海の浜辺に住み名をエリトレウと呼ぶ王がそれである。エリトレウとは(紅い)という意味だ。キント・クルシオやそのほかの著述家たちにも主張がある。マール・ヴェルメーリヨがこうした呼び名を得るにいたったのは、エジプト人がこの海で流した血に由来するといふのだ。エジプト人は追跡しつつあったイスラエールの子らに手をかけるその瞬間、溺れ死んだわけであるが、上記の著述家たちは、この赤という色をもって、エジプト人がこの海で蒙った大いなる懲罰なり甚大な数に上る死なりを表現しようとしたのだ。彼らのおびただしい死は、残酷さを表わす血という言葉を紹介するとき、より生き生きと蘇る。そのようなわけでマール・ヴェルメーリヨは(血の海)つまり(赤い海)と呼ばれるようになったのだ、と。

Mas todas estas opiniões que tenho referido deste Mar Vermelho (posto que algũas sejam de tão graves autores) se podem refutar, e desfazer com a seguinte, verdadeira, certa e verificada pola experiência. Este mar nunca teve, nem tem as águas vermelhas, mas contudo algũas vezes aparecem ruivas em muitas partes dele, por causa do muito coral vermelho que tem nacido pelo fundo daquelas mesmas partes; e por essa razão não aparece todo da mesma cor, senão somente naqueles lugares onde há este coral, que faz parecer a mesma água vermelha ou roxa com a reverberação do sol quando as águas estão claras. Esta experiência fez D. João de Castro quando veio a este mar, em ãa grossa armada da Índia da qual ele depois foi governador. Este prudente capitão correu de propósito quasi todo este Mar Roxo, como ele conta nos seus Comentários geógrafos que fez de todas estas terras, e nos lugares onde via estas manchas vermelhas, mandava mergulhar alguns homens grandes mergulhadores que já levava pera este efeito, os quais indo abaixo ao fundo do mar, pera fazerem experiência daquela vermelhidão, trouxeram muitos pedaços de coral, vermelho que arrancaram do fundo, e afirmaram que toda a mais vermelhidão que aparecia, era coral vermelho.

マール・ヴェルメーリヨに関し私は幾つかの見解に論及してきた。その幾つかはひどく重々しい著述家のそれではあるが、しかしながら、経験の示すところにより、下記の如き真正にして確実なる知見に即しつつ上記の見解へ反駁しかつこれを論破することが可能なのである。この海に赤い水が存在したことはかつてなかったし、今もない。しかしこの海は多くの場所で

ときおり真っ赤な色を呈する。それは同じ海域の海底に生育する赤いサンゴのおびただしさのゆえである。だから海全体が同じ真っ赤な色を呈するわけではない。真っ赤な色を呈するのはサンゴがあるところだけであって、サンゴのせいで水は赤もしくは深紅の色に見えるのだ。しかもそれは水が澄み切って太陽の光が水にきらきらと反射するときに限られる。これと同じ体験をしたのは、インディアから大船隊を組んでこの海へ渡来し、後にインディア総督となるドン・ジョアオン・デ・カストロである。この思慮深いカピタンは、ある意図を懐いて当マール・ロッショのほぼ全域を巡った。そのいきさつは彼がみずからの地理学論考³に述べるとおりだ。この著述は当該の土地すべてに関し彼自身が作成したものである。彼は上記の赤い染みのあるもろもろの地点で、幾人かの潜水自慢の男たちに命じ、海に潜らせた。彼はそうした連中を抜かりなくこの狙いのため帯同していたのだ。男たちは潜って海の底を探った。かの赤さのわけは一体どこにあるのか、体験的に知るためだ。彼らはサンゴの断片を幾つも持ち帰った。サンゴは紅いものであり、彼らはそれを海の底から引き抜いてきたのだ。彼らははっきりと語った。周囲に広がる赤い色、これはことごとく赤いサンゴの色だ、と。

Na entrada deste mar Roxo está situada a ilha Babelmandel, que o faz dividir em dous canais; a que chamam portas: a que fica da parte da Etiópia tem cinco léguas de largo por onde as naus podem entrar, e sair francamente; a outra boca da parte da Arábia é de légua e meia, pouco mais ou menos, e tem muitos secos, e areias que empedem a navegação a grandes embarcações.

³ この「地理的論考」こそ著名な『ドン・ジョアオン・デ・カストロの航海誌』であり、紅海におけるもろもろの港市と停泊地、航路に関する実際的にして詳細な情報が文章のみならず彩色の絵図によって紹介されている。ロンドンのブリティッシュ・ライブラリーに所蔵されるこの史料は科学史家ルイス・デ・アルブケルケにより校訂され、絵図のファクシミリも収載されている。Cf. *Roteiro do Mar Roxo de Dom João de Castro*. Ms. Cott. Tib. Dix da British Library, Introdução de Luís de Albuquerque, Patrocínio da Academia Portuguesa da História, Lisboa, Edições INAPA, 1991. カストロ自身、「このエストレイト〔海峡〕の海の水は本当に赤いのか否か。この海がマール・ロッショ〔紅海〕と呼ばれたもろもろの理由」(Se este mar do Estreito é vermelho ou não. E as causas por que lhe chamaram mar Roxo)というタイトルの一節を設けて、紅海の水の色に関する諸論者の意見に批判と検討とを加えている (*ibid.*, pp.87-88)。

このマール・ロッショの入り口にはバベルマンデール〔バベル・マンデブ〕島が位置する。この島によってマール・ロッショはふたつの水路に分かれる。この水路をポルタス〔ポルタすなわち門口の複数形〕と呼ぶ。エティオピアの側に位置するポルタは幅五レグア、そこを經由してナウ船はマール・ロッショへ自由に入りそこから出ることができる。アラビア側のもうひとつのポルタは幅わずかに一レグア半、多くの干潟や砂地があり、そのため大きな舟艇は航行を妨げられる。

A terra firme da Etiópia, que está defronte desta ilha faz ãa ponta a que chamam *Rosbel*; e da parte da Arábia faz outra chamada *Ará*. Daqui pera dentro vai correndo este mar até Suez, última terra deste estreito, que é distância de quatrocentas léguas de comprido, e de largo quarenta. Das portas para dentro deste mar, até à ilha do Camarão, há muitos baixos pela qual razão se não pode navegar senão de dia; mas do Camarão até Suez é o mar limpo, e tem fundo de vinte e cinco até cinquenta braças, e pode-se navegar por ele de noite, sem perigo de baixos.

バベルマンデール島の正面に位置するエティオピアの大陸はひとつの岬を形成しており、その岬をロズベールと呼ぶ。アラビア側にはアラーと呼ばれる別の岬が形成される。それらの岬から内部に向かいこの海すなわちマール・ヴェルメーリヨはスエース〔スエズ〕に向かって延びる。その距離は長さ400レグア、幅40レグアだ。前述のポルタスからこの海の内部にかけカマラオン島に至るまでには浅瀬が多くあり、それゆえ船の航行が可能なのは日中に限られる。しかしカマラオン島からスエースまでは暗礁も浅瀬もない海であり、水深25尋から50尋あり、浅瀬の危険はなく、夜も航行が可能だ。

Das portas para dentro está um porto na Etiópia, chamado *Belié*, povoado de mouros do reino de Angali, que confina com o de Adel. Destes dois reinos para dentro do sertão está ãa grande província repartida em vinte e quatro senhorias povoadas de mouros, a que chamam *Dobás*, de que já falei, que são fronteiras da província de Ianamora, povoada de cristãos sujeitos ao Preste João, com quem ordinariamente trazem guerra. Por esta costa do Mar Roxo acima, da parte da Etiópia, estão os portos de Dalaça, Arquico, da ilha de Mançua, por onde facilmente se pode haver entrada pera os Reinos do Preste. As terras que correm ao longo destas praias, muitas

delas são povoadas de mouros alarves, pastores de vacas, e muitas desertas, onde se criam bichos peçonhentos, e feras, como são tigres, leões, onças, adibes e muita caça de lebres, perdzizes, e porcos. Os lugares povoados são fertilíssimos, e abundantes de mantimentos, e legumes. Finalmente nestas praias do Mar Roxo fenece a Etiópia Oriental, de que temos falado.

これらのポルトガスより内部に入ったところ、エチオピアの大陸にひとつの港がある。その港をベリエと呼ぶ。この港にはアンガーリ国——この国はアデール国と接する——のムスリムが住んでいる。これらのふたつの国より内に入った内奥部に大きなプロヴィンシア〔州〕がひとつ存在し、そのプロヴィンシアが24のセニョリーア〔領地〕に分かれムスリムが住む。それぞれのセニョリーアはドバースと呼ばれる。ドバースについてはすでにふれた。それらのセニョリーアはイアナモーラのプロヴィンシアと境界を接する。このプロヴィンシアにはプレステ・ジョアオンに従属するキリンタンが暮らす。プレステ・ジョアオンとのあいだで上記のムスリムは平素からいさを行なっている。マール・ロッショの沿岸からエチオピア側を北上すると、ダラーサやアルキーコの港、それにマンスーアの島がある。それらの諸地を経由すればプレステの諸国へは容易に入れる。これらの浜に沿った土地の多くには粗野なムスリムが暮らしており、彼らはウシの放牧をなりわいとする。土地の多くは荒涼としており、そこには幾多の毒虫や猛獣、たとえばトラやライオン、ヒョウやヤマメが棲息する。ウサギやウズラやブタもいてそれを狩りによって獲る。人の住む部落はたいそう豊穡であり、食糧や蔬菜が豊かだ。このマール・ロッショの海浜をもって我らがこれまで論じてきたエチオピア・オリエンタールは終わりを告げる。

FIM DA PRIMEIRA PARTE

第1部、完